

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Ondřej VÍŠEK

**Regionálně geografická analýza návštěvnosti vybraných
okresních fotbalových soutěží v rámci Pardubického kraje**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.

Olomouc 2022

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Ondřej Víšek (R19649)
- Studijní program:** Geografie pro vzdělávání
- Název práce:** Regionálně geografická analýza návštěvnosti vybraných okresních fotbalových soutěží v rámci Pardubického kraje
- Title of thesis:** Regional geographic analysis of attendance of selected regional football competitions from the Pardubice Regional Championship
- Vedoucí práce:** Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.
- Rozsah práce:** 41 stran
- Abstrakt:** Tato bakalářská práce se zabývá návštěvností vybraných okresních fotbalových soutěží v Pardubickém kraji. V práci jsou statistické analýze podrobena volně dostupná data o počtech diváků na jednotlivých utkáních. Dále autor pracuje také s informacemi získanými na základě rozhovorů se zástupci klubů. Kombinací kvantitativních a kvalitativních metod se práce pokouší objasnit, jak vybrané proměnné, jako je například prostorová vzdálenost klubů, počet obyvatel v obci nebo tabulkové postavení celků před zápasem, ovlivňují návštěvnost analyzovaných fotbalových zápasů.
- Klíčová slova:** fotbal, návštěvnost, diváci, prostorová analýza, Pardubický kraj
- Abstract:** This bachelor thesis studies spectator attendance at selected regional football competitions in the Pardubice Region. In the thesis, freely available data about the number of spectators attending individual matches are subjected to a statistical analysis. Additionally, the author also works with information gathered from interviews conducted with club delegates. Combining quantitative and qualitative research methods, the thesis attempts to explain how selected variables, such as for example the spatial distance of two clubs, the total population of municipalities or the pre-match league standings, influence the spectator attendance at the analysed football matches.
- Keywords:** football, attendance, spectators, spatial analysis, Pardubice Region

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Jindřicha Frajera, Ph.D. Veškerá literatura stejně jako internetové zdroje, jež byly k vypracování práce použity, jsou řádně uvedeny a ocitovány.

V Olomouci dne 30. dubna 2022

.....

Ondřej VÍŠEK

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Jindřichu Frajerovi, Ph.D. za jeho rady a připomínky, které bezpochyby vedly ke zkvalitnění celé práce, za jeho ochotu a nápomocnost a vůbec za to, že mi umožnil tuto bakalářskou práci zpracovávat pod svým vedením. Poděkování patří také Mgr. Davidu Fiedorovi, Ph.D. za rady týkající se problematiky zpracování dat a všem klubovým funkcionářům a aktivním hráčům, kteří velmi ochotně odpovídali na mé otázky.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Ondřej VÍŠEK
Osobní číslo: R19649
Studijní program: B0114A330002 Geografie pro vzdělávání
Studijní obor: Geografie pro vzdělávání maior
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání minor
Téma práce: Regionálně geografická analýza návštěvnosti vybraných okresních fotbalových soutěží v rámci Pardubického kraje
Zadávací katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Práce se bude zabývat longitudinálním výzkumem návštěvnosti utkání nejnižších fotbalových soutěží v Pardubickém kraji. Bude se zaměřovat především na geografické faktory, které návštěvnost mohou ovlivnit. Kromě statistického zpracování dat (získaných od krajského fotbalového svazu) se počítá s rozhovory z řad aktérů z klubů zvolených soutěží, které by měly objasnit způsob sbírání dat o návštěvnosti, její důležitosti pro klub atd.

Rozsah pracovní zprávy: 5 000 – 8 000 slov
Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

Bale, J. (2003): Sports Geography. 2nd edition. Routledge.
Barlow, A., Forrest, D. (2015): Benefits to their communities from small-town professional football clubs. National institute economic review, 232 (1), 18–29.
Feehan, P. (2006): Attendance at sports events. In Andreff, & Szymanski (Eds.), Handbook on the economics of sport, 90–99
García, J., Rodríguez, P. (2009): Sports attendance: A survey of the literature 1973–2007. Rivista di Diritto ed Economia dello Sport, 5 (2), s. 111–151.
Valenti et al. (2020): The determinants of stadium attendance in elite women's football: Evidence from the UEFA Women's Champions League. Sport Management Review, 23 (3), 509–520.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 28. ledna 2021
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2022

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

prof. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. ledna 2021

Obsah

1 Úvod	8
2 Cíle, data a metody	10
3 Rešerše literatury	14
4 Organizace fotbalových soutěží v České republice	18
4.1 III. a IV. třída na Pardubicku	19
5 Výsledky	23
5.1 Vztah návštěvnosti a zkoumaných proměnných	25
5.1.1 Prostorová vzdálenost sídel klubů	25
5.1.2 Populace obce a předzápasové postavení v tabulce	26
5.2 Analýza návštěvnosti zápasů vybraných klubů	28
5.2.1 Kluby z Přeloučska	28
5.2.2 Kluby z Holicka	30
5.2.3 Rozhovory se zástupci klubů	32
6 Závěr	35
7 Summary	37
Seznam použité literatury	39

1 Úvod

V dnešní době je i díky mobilním telefonům, počítačům, internetu a vůbec rozvoji moderních technologií čím dál snadnější z pohodlí domova sledovat fotbalové zápasy odehrávající se na různých místech naší planety. Za jeden večer lze takto zhlédnout i tři fotbalová utkání, a to obvykle za cenu, která se s neustále rostoucí cenou vstupenek na ta samá utkání často ani řádově nedá srovnávat. Přesto se i v této digitální době stále miliony lidí po celém světě každý týden, ba dokonce i častěji vydávají na fotbalové stadiony nebo jen lokální fotbalová hřiště, aby podpořili své týmy a sdíleli s ostatními radost, kterou jim fotbal přináší. Vytváří kulisy těm nejvýznamnějším zápasům fotbalového světa, stejně tak ale burcují své hvězdy v utkáních těch hierarchicky nejnižších soutěží, které se v jednotlivých zemích vůbec hrají. A jsou to právě fanoušci, kteří k fotbalu patří stejně neodmyslitelně jako míč, dvě brány a čtyři rohové praporky. Protože fotbal se vždy hrál, hraje se a vždy se hrát bude především pro fanoušky.

A právě návštěvnost fotbalových utkání je předmětem této práce. Konkrétně se pokusím analyzovat návštěvnost utkání III. a IV. třídy v okrese Pardubice za posledních 17 sezón, tedy počínaje sezónou 2004/05 a konče sezónou 2020/21. V těchto hierarchicky nejnižších fotbalových soutěžích hraných na území České republiky však často fanoušci plní i jinou funkci, než je jen povzbuzování svých svěřenců při zápasech. Jsou to většinou právě fanoušci a spolu s nimi i ostatní lidé, jež se v prostředí „vesnického“ fotbalu mnohdy celý svůj život pohybují, kteří vůbec umožňují, aby se i v těch nejmenších vesnicích každý víkend fotbal hrál. Všichni tito lidé často obětovávají svůj volný čas, ale i značné finanční prostředky, aby udržovali hřiště i celé areály v provozuschopném stavu. Proto má smysl se problematice návštěvnosti fotbalových utkání i těchto hierarchicky nejnižších soutěží věnovat. Bez fanoušků a vůbec celé komunity fotbalových nadšenců by se fotbal z českých vesnic začal pomalu vytrácet a s ním i typický folklór založený na setkávání lidí a společném prožívání situací, který s sebou fotbal přináší. Ostatně vlivem fotbalu na sociální kapitál a kvalitu života obyvatel českého rurálního prostředí se ve své bakalářské práci z roku 2013 zabýval Tomáš Krajňák z Univerzity Karlovy. Ve své práci právě setkávání a vzájemnou interakci obyvatel na fotbalových utkáních označil za jeden z hlavních pozitivních přínosů fotbalu pro české obce (Krajňák, 2013).

Já sám se v prostředí „vesnického“ fotbalu na Pardubicku pohybuji už více než 10 let. S fotbalem jsem začínal v rámci zájmového kroužku organizovaného jedním z pardubických domů dětí a mládeže. Díky iniciativě tehdejšího vedoucího tohoto kroužku jsme poté dostali možnost odehrát pár přátelských utkání za tým Bukovky. Další rok už jsme za Bukovku nastupovali v ligové soutěži mladších žáků. Později došlo k propojení žákovských týmů Bukovky

a Přelovic a od sezóny 2014/15 jsem hráčem TJ Přelovice. Od okresního přeboru starších žáků přes krajskou dorosteneckou soutěž jsme se spolu s několika kamarády z původního fotbalového kroužku a řadou nových spoluhráčů dostali až do „dospělého“ fotbalu. Momentálně nastupuji za přelovický B-tým, se kterým už pátým rokem působíme ve IV. třídě. Za dobu svého působení ve fotbalovém prostředí jsem se stal členem komunity skvělých lidí, kteří fotbal milují a dělají vše proto, aby se v českých obcích hrál i nadále. A z pozice hráče také vím, jak důležití pro celý fotbal jsou fanoušci, kteří všem zápasům dodávají tu správnou atmosféru. Proto jsem se rozhodl se ve své bakalářské práci zabývat právě návštěvností fotbalových utkání pardubické III. a IV. třídy.

2 Cíle, data a metody

Hlavním cílem práce je regionálně geografická analýza návštěvnosti vybraných okresních fotbalových soutěží v rámci Pardubického kraje, tedy konkrétně utkání III. a IV. třídy v okrese Pardubice. První z uvažovaných hypotéz vychází z předpokladu, že vyšší návštěvnost mají zápasy celků sídlících v obcích, respektive částech obcí, jejichž prostorová vzdálenost je nižší. Tedy že bližší vzájemná poloha sídel klubů pozitivně ovlivňuje výslednou návštěvnost fotbalových utkání. Touto hypotézou se ve své práci z roku 2005 zabýval například také J. M. Leonard. Druhá hypotéza předpokládá vyšší počty diváků na utkáních v obcích, případně částech obcí s vyšším počtem trvale žijících obyvatel. Práce se ovšem zaměří i na faktory negeografického rázu. Jedna z hypotéz pracuje s předpokladem, že vyšší počet diváků přilákají utkání, u nichž se očekává vyrovnaný průběh, totiž utkání celků nacházejících se v předzápasové tabulce „blízko sebe“. Tento faktor byl mimo jiné předmětem výzkumu D. Forresta a R. Simmonse z roku 2002 a částečně také práce M. Valentih, N. Scellese a S. Morrowa z roku 2020. Práce se také zaměří na vliv postavení jak domácího, tak hostujícího celku na výslednou návštěvnost jednotlivých utkání. Dílčím cílem práce je následně na základě provedených analýz jednotlivé soutěže porovnat mezi sebou. Druhá část práce pracuje se vzorkem vybraných klubů, které se v analyzovaných soutěžích ve zkoumaném období pohybovaly dlouhodobě a souvisle, za které je tedy dostupné největší množství dat. Dílčím cílem této části práce je objasnit, jak jsou data o návštěvnosti vůbec získávána, jaký význam pro kluby návštěvnost na utkáních má nebo jestli se v celkovém počtu diváků nějak promítne fakt, že je dané utkání považováno za tzv. derby, tedy utkání lokálního či historického významu.

K ověření či vyvrácení hypotézy o vlivu prostorového rozmístění klubů na výslednou návštěvnost jednotlivých utkání jsou použita kardinální data o nejkratším možném silničním spojení obou obcí nebo částí obcí (z hlediska vzdálenosti). Druhá hypotéza pracuje rovněž s kardinálními daty o celkovém počtu obyvatel uvažovaných obcí pardubického okresu. Vytvořením ligových tabulek po jednotlivých dohraných kolech všech zkoumaných soutěží byla získána kardinální data o aktuálním postavení celků v dané soutěži před jednotlivými zápasy, která jsou v práci použita k prozkoumání hypotézy o vlivu vyrovnanosti týmů na návštěvnost. Tato data jsou také použita k analýze vlivu postavení obou celků v tabulce před zápasem na výsledný počet diváků. Druhá část práce pak kombinuje analýzu těchto dat s informacemi získanými od zástupců jednotlivých klubů.

V práci jsou statistické analýze podrobena data o návštěvnosti jednotlivých fotbalových utkání III. a IV. třídy okresu Pardubice, a to za posledních sedmnáct let, tedy od sezóny 2004/05

do sezóny 2020/21. Nutno ovšem podotknout, že jak sezóna 2019/20, tak sezóna 2020/21 byly poznamenány šířením nákazy Covid-19 a s tím spojenými omezeními a opatřeními, tj. v obou ročnících byly odehrány pouze podzimní části. Celkem je tak v práci analyzováno 9 675 zápasů s celkovou návštěvností 543 772 lidí. Údaj o počtu diváků na každém zápase je součástí tzv. Zápisu o utkání, tedy dokumentu, jenž je pořizován při každém fotbalovém zápase oficiálně hraném pod hlavičkou Fotbalové asociace České republiky. Součástí tohoto dokumentu jsou kromě údaje o návštěvnosti také sestavy obou týmů včetně náhradníků, jména rozhodčího (případně rozhodčích, pakliže na dané utkání byli delegováni i postranní pomezní), vedoucích obou družstev, přičemž domácí zodpovídá za utkání po organizační stránce, a trenérů obou celků. Doplněn je také informacemi o zásadních momentech odehraného utkání (góly, žluté a červené karty) včetně minuty zápasu, ve které k nim došlo. Zápis po utkání svým podpisem stvrzují vedoucí obou klubů (dříve ručně, dnes již elektronicky zadáním koncového čtyřčíslí svého rodného čísla). V rámci programu Fotbalové asociace České republiky nazvaném „Fotbalová (r)evoluce ...nová cesta k vítězstvím“ vstoupilo od 1. 7. 2015 v platnost rozhodnutí nařizující všem klubům ve všech soutěžích hraných pod záštitou FAČRu pořizovat pozápasový zápis jediné v elektronické podobě (FAČR, 2015). Přesto jsou dnes na internetu volně dostupná data i za sezóny předcházející tomuto rozhodnutí, kdy se zejména v těchto nejnižších soutěžích zápis sepisoval ručně. Od sezóny 2004/05 do sezóny 2014/15 jsou data nejen o návštěvnosti dostupná na starých webových stránkách FAČRu v záložce „Domácí soutěže“. Od ročníku 2015 do současnosti jsou poté data dostupná v Informačním systému Fotbalové asociace České republiky v sekci „Soutěže“. Díky výše zmíněnému rozhodnutí o elektronizaci českého fotbalu jsou právě od sezóny 2015/16 v informačním systému dostupné v elektronické formě i jednotlivé zápisy o utkání. Geografický aspekt práce obstarávají jednak data o prostorové vzdálenosti obou klubů v jednotlivých zápasech, respektive obcí a obecních částí, ve kterých své domácí zápasy jednotlivé kluby hrají. Ta byla získána použitím volně přístupného mapového portálu Mapy.cz; konkrétně byla použita funkce „Krátká“, jež nebere v potaz aktuální provoz, který je vzhledem k zaměření této práce irelevantní, přičemž bylo vždy vybráno nejkratší možné silniční spojení obou obcí či obecních částí. Druhým typem dat zajišťujících geografický rozměr celé práce jsou data o počtech obyvatel jednotlivých obcí a obecních částí, ve kterých své domácí zápasy hrají, případně hrály kluby, jež ve zkoumaném období posledních sedmnácti sezón zasáhly alespoň do jednoho ročníku některé ze sledovaných soutěží. Jak data za obce, tak data za obecní, respektive městské části byla získána z webových stránek Českého statistického úřadu. Data o obcích vychází z Databáze demografických údajů za obce ČR, konkrétně z části Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971-2020) pro okres Pardubice. Tento dataset poskytuje údaje o počtu obyvatel jednotlivých obcí na Pardubicku k 1. 1. a

k 31. 12. každého roku v období mezi lety 1971 a 2020. Pro účely této práce byl vždy použit údaj k 1. 1. roku, ve kterém daná sezóna začínala, tedy např. pro sezónu 2010/11 byly použity údaje k 1. 1. 2010. Tato sada dat ovšem neobsahuje údaje o počtech obyvatel jednotlivých obecních či městských částí. K získání těchto dat byly použity datasety ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001 a 2011. Pomocí statistické interpolace pak byly získány hodnoty pro jednotlivé roky mezi těmito dvěma cenzálními lety i pro roky po roce 2011. Bohužel nejsou v době provádění analýzy ještě k dispozici data ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021, která by samozřejmě mnohem lépe reflektovala realitu počtu obyvatel v jednotlivých obcích. Vzhledem k zaměření práce a k účelu, ke kterému byla data použita, jsou ale interpolovaná data postačující. Výjimkou jsou údaje za městské části spadající pod Městský obvod Pardubice VI (Svítkov, Staré Čívice, Popkovice a Lány na Důlku), které jsou na webových stránkách města dostupné vždy k 1. 1. za posledních 26 let (1997-2022). Data o postavení týmů před jednotlivými zápasy byla získána vytvářením zjednodušených průběžných tabulek po každém dohraném kole. Zjednodušených proto, že nebyl brán zřetel na brankový rozdíl, který slouží jako pomocné kritérium určující tabulkové pořadí v případě rovnosti bodů. Vzhledem k účelu, ke kterému jsou tyto údaje v práci použity, jsou ale dělené pozice stále relevantní. Informace o tom, která utkání jsou považována za derby, informace o sběru dat, významu návštěvnosti pro kluby apod. byly získány na základě interních znalostí zkoumaného prostředí a osobním dotazováním hráčů a funkcionářů, kteří se v prostředí pardubického okresního fotbalu pohybují desítky let.

Cílem analýzy shromážděných dat je zjistit, jestli existuje statisticky významný vztah mezi návštěvností zkoumaných fotbalových utkání a prostorovou vzdáleností a celkovou populací obcí a obecních částí, v nichž jednotlivé kluby sídlí, či postavením celků v ligové tabulce před zápasem. Pakliže některé z těchto vztahů statisticky významné jsou, pak také jaká je jejich intenzita. K tomuto účelu je v práci použita jedna ze statistických metod využívaných k odhalení takovýchto vztahů, tzv. Pearsonův korelační koeficient, jenž měří intenzitu lineární závislosti dvou veličin. Pearsonův korelační koeficient nabývá hodnot od -1 do 1, přičemž záporné hodnoty značí nepřímo a kladné hodnoty přímo závislost. Ke grafickému vyjádření závislosti je použit tzv. graf korelačního pole, tedy bodový graf znázorňující zkoumané proměnné. Data o návštěvnosti jsou také statisticky analyzována samostatně pomocí jednodušších statistických metod analýzy, jakými jsou aritmetický průměr, medián či funkce minimum a maximum. Druhá část pracuje také s kvalitativními daty, která byla získána pomocí tzv. polostrukturovaných rozhovorů se zástupci vybraných klubů. Kostru těchto rozovorů tvořilo pět otázek týkajících se jak návštěvnosti na zápasech obecně, tak konkrétních dat z konkrétních sezón. Součástí práce jsou také mapové výstupy. Ty byly vytvořeny pomocí volně dostupného geografického informačního

systemu QGIS za použití volně dostupné geografické databáze ArcČR® 4.0, kterou v roce 2021 publikovala ve spolupráci s Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním a Českým statistickým úřadem společnost ARCDATA PRAHA.

3 Rešerše literatury

Návštěvnost fotbalových utkání a obecně jakýchkoli sportovních klání je předmětem zájmu zejména vědní disciplíny zvané geografie sportu, ačkoli okrajově se této tematice mohou věnovat i jiné subdisciplíny humánní geografie. Vysledovat počátky geografie sportu jako samostatné vědní disciplíny není snadné, neboť sportovní tematika se v geografických pracích v minulosti objevovala velmi sporadicky a více či méně okrajově. V roce 2008 vyšel v belgickém geografickém časopise *Belgeo* přehled historie geografie sportu nazvaný jednoduše *Sports Geography: an Overview*. Autory tohoto přehledu jsou Angličan John Bale, který mimo jiné v letech 1989 a 2003 publikoval dvě vydání *Sports Geography*, jedné z nejvýznamnějších prací pojednávajících o geografii sportu, a Belgičan Trudo Dejonghe. Podle tohoto přehledu byl sport v geografické publikaci poprvé zmíněn v roce 1879, a to v textu renomovaného francouzského geografa 19. století Élisée Recluse. Jednalo se o publikaci *Géographie Universelle* a zmíněným sportem byl kriket (Bale, Dejonghe, 2008). V první polovině 20. století byl pak sport ještě několikrát zmíněn v pracích německých geografů. Většího rozvoje se však geografie sportu dočkala až v druhé polovině 20. století ve Spojených státech amerických, kde byl v 60. letech poprvé v renomovaném geografickém periodiku *Geographical Review* publikován článek zabývající se sportovněgeografickou tematikou. Jeho autorem byl americký geograf John Rooney, který je tak považován za prvního moderního geografa sportu (Bale, Dejonghe, 2008). Ve své studii se Rooney zabýval problematikou původu kvalitních baseballových hráčů v USA a jejich přesuny ze středních škol na univerzity. Rooney se také zasloužil o další rozvoj nejen americké geografie sportu, když v roce 1987 založil na Katedře geografie Oklahomské státní univerzity periodikum *Sport Place: An international journal of sports geography*, které se stalo zřejmě prvním čistě sportovněgeografickým periodikem na světě. Poslední články vyšly v tomto geografickém časopise v roce 2000 (Sport Place, 2006). První sportovněgeografickou prací v Evropě je *Geography and football: the use of ideas from football in the teaching of geography* od J. Balea a D. Gowinga, která byla publikována v rámci geografického časopisu *Teaching Geography* určeného učitelům zeměpisu a geografie a která představovala využití konceptů fotbalu ve vyučování těchto předmětů (Bale, Gowing, 1976).

Samotným tématem návštěvnosti sportovních událostí se v minulosti zabývala řada prací a studií. O jejich klasifikaci se v roce 2009 ve své publikaci *Sports attendance: A survey of the literature 1973-2007* pokusili dva španělští ekonomové Jaume García Villar and Plácido Rodríguez Guerrero. Existující literaturu porovnávali a třídili na základě teoretických aspektů návštěvnosti sportovních klání, typu dat použitých k analýze a jednotlivých faktorů ovlivňujících výslednou návštěvnost. Nejčastějšími determinanty návštěvnosti jsou podle autorů aspekty

ekonomické (jako např. cena samotných vstupenek, náklady spojené s cestou na utkání apod.), očekávaná kvalita sportovních výkonů a vyrovnanost soupeřů zajišťující, že konečný výsledek je předem těžko odhadnutelný (García, Rodríguez, 2009). Vůbec první práce, jež byly věnované přímo problematice návštěvnosti sportovních klání, vznikly v 70. letech 20. století. V roce 1973 publikoval H. H. Demmert svůj ekonometrický model návštěvnosti zápasů baseballu ve Spojených státech amerických a v roce 1975 zkoumali návštěvnost v anglických fotbalových soutěžích pohledem statistiky R. A. Hart, J. Hutton a T. Sharot (Feehan, 2006). Feehan (2006) uvádí, že nejčastěji analyzovanými sporty z hlediska návštěvnosti jsou fotbal a baseball, případně basketbal, americký fotbal nebo lední hokej. Naopak minimum prací se věnuje návštěvnosti sportů individuálních. Stejně jako García a Rodríguez (2009) i Feehan (2006) zdůrazňuje jako hlavní faktor ovlivňující návštěvnost aspekty ekonomické. Konkrétně kromě cenové hladiny vstupenek zmiňuje také vliv výše ostatních nákladů spojených buď s cestou na utkání (ceny pohonných hmot, vlakových jízdenek apod.), nebo se samotnou participací na sportovní události (občerstvení během zápasu, módní doplňky vyjadřující podporu týmu, jako jsou např. šály, hrací dresy atd.). Svou roli sehrává také výše příjmů sportovních fanoušků (Feehan, 2006). Za v literatuře nejčastěji uvažovaný neekonomický faktor označil Feehan nejistotu výsledku (v originále: *outcome uncertainty*), kterou dále rozděluje na tři typy: zápasovou, sezónní a dlouhodobou. První typ spočívá v nejistotě výsledků jednotlivých zápasů, kdy se předpokládá, že takové zápasy budou navštěvovanější. Druhý typ uvažuje nejistotu výsledku bojů o titul, případně o udržení v soutěži. Poslední typ je založen na dlouhodobé dominanci jednoho z týmů, případně skupiny týmů v lize, jejichž zápasy se tak stávají predikovatelnými a postupně klesá jejich návštěvnost. Zatímco v případě hypotéz založených na ekonomických aspektech ovlivňujících návštěvnost sportovních událostí panuje ve sportovněgeografické literatuře převážná shoda a jejich vliv je ve většině případů potvrzen, v případě hypotéz postavených na faktoru výsledkové nejistoty není už situace zdaleka tak jednotná. Z celkem 22 titulů, ve kterých byl vliv těchto neekonomických faktorů podroben analýze, byla hypotéza plně potvrzena pouze v deseti případech. V ostatních dvanácti případech data buď hypotézu přímo vyvrátila, nebo byl zkoumaný statistický vztah příliš slabý (Feehan, 2006).

Většina prací analyzuje výhradně návštěvnost profesionálních sportovních soutěží. Nejčastějším předmětem návštěvnostních analýz jsou čtyři americké profesionální ligy, a sice MLB (*Major League Baseball*), NBA (*National Basketball Association*), NFL (*National Football League*) a NHL (*National Hockey League*) (Feehan, 2006). Způsobeno je to pravděpodobně dlouholetou tradicí, kterou ve Spojených státech amerických jak geografie sportu, tak profesionální sportovní soutěže mají. Dlouholeté fungování čtyř zmíněných lig zároveň poskytuje

veliké množství dat, které nejen geografové využívají k rozličným analýzám. MLB se totiž hraje bez přestání už více než 140 let, NFL i NHL byly založeny v první čtvrtině 20. století a přestože NBA svou dnešní podobu získala až na konci první poloviny minulého století, basketbalová soutěž se v USA hrála už od 30. let. Návštěvnost všech čtyř největších amerických lig například analyzoval ve své studii z roku 1974 R. G. Noll. V Evropě pak historicky v pracích zabývajících se problematikou návštěvnosti sportovních klání převažují profesionální fotbalové soutěže. V roce 2002 publikovali svou práci z prostředí nižších fotbalových lig v Anglii David Forrest a Robert Simmons. Byla zaměřena především na vliv nejistoty výsledku na návštěvnosti jednotlivých utkání, a to konkrétně nejistotu zápasovou. Autoři pracovali se zápasy druhé, třetí a čtvrté nejvyšší anglické fotbalové soutěže (tedy *Championship*, *League One* a *League Two*) v sezóně 1997/98. Na základě dat z bezmála 900 utkání potvrdili, že větší návštěvnost měly zápasy výkonnostně vyrovnaných celků, u kterých byla nejistota výsledku vyšší. Kromě tohoto kritéria pak zkoumali také vliv domácího hřiště, povětrnostních podmínek v den zápasu a vzdáleností obou soupeřících celků na výsledný počet diváků (Forrest, Simmons, 2002). Příkladem z moderní doby je třeba práce M. Valentiho, N. Scellese a S. Morrowa, kteří analyzovali návštěvnost celkem 554 zápasů v evropské Lize mistryň mezi sezónami 2009/10 a 2017/18. Vliv na výsledný počet diváků měla úroveň nejistoty výsledku jednotlivých utkání, fáze soutěže, ve které se týmy potkávaly, ale také renomé hostujícího týmu či povětrnostní podmínky v době zápasu (Valenti, Scelles, Morrow, 2020). Jen minimum prací se naopak věnuje analýze návštěvnosti lig amatérských, nebo alespoň poloprofesionálních. Za zmínku stojí především dvě práce z prostředí amerického fotbalu. James M. Leonard z Marshall University v Huntigtonu v Západní Virginii se ve své práci z roku 2005 věnoval návštěvnosti utkání vysokoškolského amerického fotbalu v rámci tzv. *Mid-American Conference*, která je jednou z jedenácti členských konferencí nejvyšší vysokoškolské ligy amerického fotbalu v USA, tzv. *NCAA FBS (National Collegiate Athletic Association Football Bowl Subdivision)* či zjednodušeně Divize I-A. Konkrétně zkoumal návštěvnost zápasů v letech 2001 a 2002. Na rozdíl od jiných podobných prací z prostředí profesionálních soutěží analyzoval Leonard návštěvnost nejen pohledem faktorů ekonomických, ale i pohledem geografa, kdy se mimo jiné zaměřil i na vliv prostorových interakcí a vzdáleností na výsledný počet fanoušků na utkáních. Jeho cílem bylo zjistit, je-li možné predikovat návštěvnost jednotlivých utkání pomocí tzv. gravitačního modelu, tedy jedné z geografických metod používaných k hodnocení právě prostorových interakcí. Jeho analýza potvrdila, že počty prodaných vstupenek ve většině případů odpovídaly odhadům vytvořeným na základě gravitačního modelu. V případech, kdy se odhady a počty prodaných vstupenek lišily, pak svou roli sehrál marketing jednotlivých týmů a vysoká rivalita obou soupeřů (Leonard, 2005). Návštěvností zápasů třetí nejvyšší soutěže vysokoškolského amerického fotbalu ve Spojených

státech amerických, tedy *NCAA Division II* se ve své studii zabývali odborníci na sport management Timothy D. DeSchraver a ekonom Paul E. Jensen. Vzhledem k svému zaměření analyzovali návštěvnosti zejména pomocí ekonomických modelů, pracovali ale i s jinými, neekonomickými kritérii, jako například povětrnostní podmínky nebo vzdálenosti mezi jednotlivými týmy. Také ale zkoumali vliv domácích výher jak v předcházející, tak v probíhající sezóně na počty diváků na domácích zápasech. Celkem pracovali se vzorkem 260 týmů a analyzovali data za tři ročníky (1994, 1996 a 1999). Jejich analýza potvrdila, že domácí výhry v předchozí sezóně ovlivňují návštěvnost domácích zápasů zejména v úvodní části ročníku a s probíhající soutěží jejich vliv na návštěvnost klesá. Opačný trend pak vysledovali v případě domácích výher v probíhající sezóně, jejichž vliv na návštěvnost na začátku sezóny byl nulový, nebo minimální, ale s postupujícím časem rostl a ve finálních fázích sezóny byl vůbec nejvyšší (DeSchraver, Jensen, 2002).

V České republice se problematice návštěvnosti sportovních klání věnovali K. Kotlík, P. Slepíčka a P. Landa z Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Zkoumali návštěvnost zápasů v nejvyšších českých soutěžích ve fotbale, ledním hokeji, basketbale, házené, volejbale a částečně také florbale v letech 2007 a 2008. Cílem jejich práce bylo ovšem porovnat demografické složení skupin sportovních diváků s charakteristikami populací jednotlivých regionů České republiky a zároveň porovnat tyto regiony mezi sebou právě na základě návštěvnosti těchto ligových soutěží. Výsledky ukázaly, že data získaná dotazníkovým šetřením přímo na zápasech svou strukturou odpovídala sociodemografickým strukturám jednotlivých regionů. Například v univerzitních regionech byl podíl vysokoškolsky vzdělaných fanoušků vyšší než v regionech, ve kterých vysoké školy nejsou, kde naopak v hledištích převažovali lidé zaměstnaní v oblasti průmyslu (Kotlík, Slepíčka, Landa, 2009). V roce 2020 pak vznikla na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého bakalářská práce Adama Šťastného na téma Regionálně-geografická analýza návštěvnosti fotbalových utkání v Jihomoravském kraji. V této práci bylo analyzováno přes 23 000 ligových a pohárových utkání na krajské a okresní úrovni za období čtyř ročníků, 2015 až 2019. Šťastný zkoumal návštěvnost s ohledem na podíl rodáků žijících v obcích, ve kterých se zápasy hrály, na vzdálenosti mezi soupeřícími celky, atraktivitu a kvalitu jednotlivých utkání a také fakt, jestli byla zkoumaná utkání vysílána v televizi. Podařilo se mu potvrdit hypotézu, že více navštěvované byly zápasy v obcích s vyšším podílem rodáků, zápasy celků, které si byly prostorově blíže, nebo že obecně vyšší návštěvnost mají soutěže hierarchicky vyšší, tedy teoreticky nabízející atraktivnější a kvalitnější fotbal. Stejně tak jeho práce potvrdila, že pozitivní vliv na návštěvnost měl i bývalý fotbalový profesionál, jenž se v nižší soutěži loučil s kariérou (Šťastný, 2020).

4 Organizace fotbalových soutěží v České republice

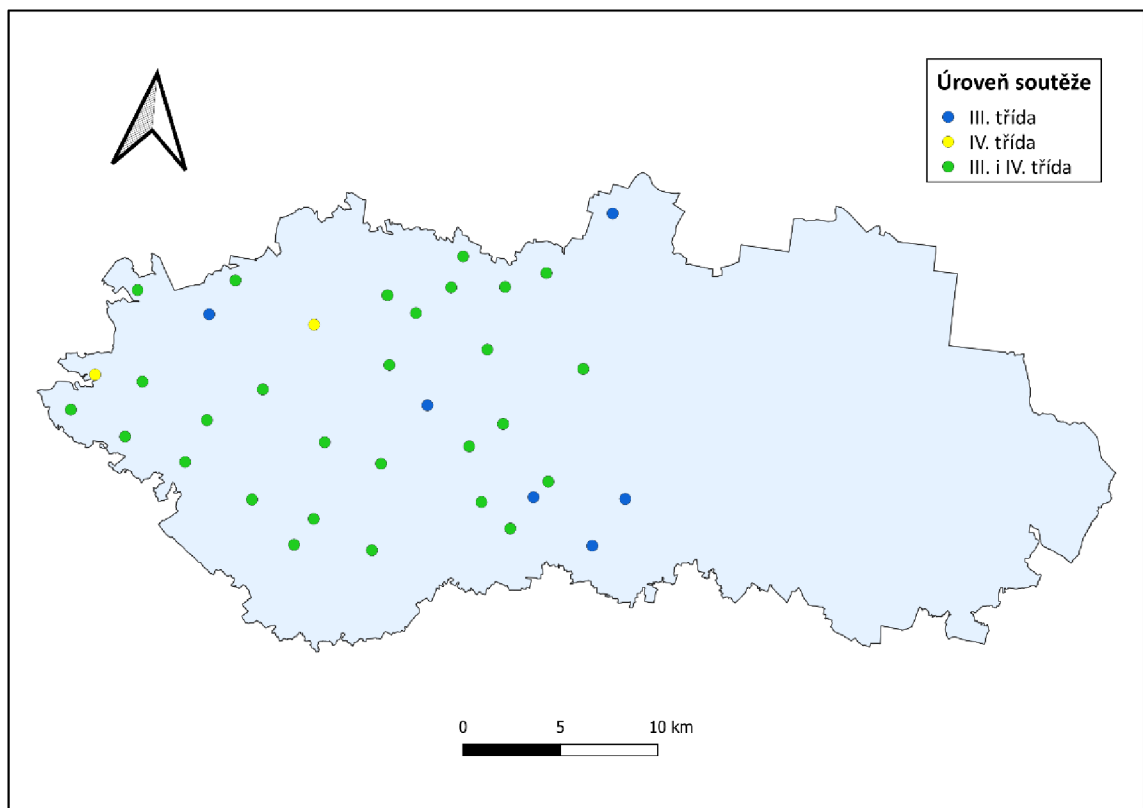
Jak je uvedeno v Soutěžním řádu Fotbalové asociace České republiky, pyramida fotbalových soutěží je v České republice tvořena celkem deseti hierarchickými stupni (SŘ FAČR, 2020). Pouze dvě nejvyšší soutěže mají celostátní charakter; jsou jimi tzv. 1. liga a 2. liga. Momentálně nese nejvyšší fotbalová soutěž oficiální název FORTUNA:LIGA a druhá liga název FORTUNA:NÁRODNÍ LIGA. Nižší soutěže jsou pak dále rozděleny z hlediska geograficko-historického a administrativního členění České republiky. Třetí a čtvrtý hierarchický stupeň českého fotbalu prostorově odpovídá rozdělení na historické země; jedna linie soutěží se hraje v Čechách, druhá je společná pro Moravu a Slezsko. Třetímu stupni fotbalové pyramidy tak v Čechách odpovídá ČFL (tj. Česká fotbalová liga) a na Moravě a ve Slezsku MSFL (tj. Moravskoslezská fotbalová liga). Čtvrtý stupeň je tvořen celkem šesti divizemi (Divize A až F), z nichž tři se hrají v Čechách (Divize A, B a C) a tři na Moravě a ve Slezsku (Divize D, E a F). Jednotlivé divize rozdělují území České republiky do šesti oblastí. Příslušnost klubů k těmto oblastem však není přesně definována, a proto v případě obou trojic dochází k částečnému překryvu spádových území. Jak v případě soutěží v Čechách, tak v případě soutěží ve Slezsku a na Moravě se totiž při rozdělování týmů do jednotlivých divizí přihlíží k reálným vzdálenostem a k reálné poloze spíše než k příslušnosti k administrativním jednotkám České republiky. Obecně však platí, že v Divizi A hrají týmy ze Středočeského, Jihočeského, Plzeňského a Karlovarského kraje, případně zde mohou startovat i týmy pražské. V Divizi B zápasí týmy z Prahy, Ústeckého, ale i Středočeského, Libereckého či Karlovarského kraje. Divize C je pak určena zejména týmům z Libereckého, Královohradeckého a Pardubického kraje, které mohou být doplněny týmy ze Středočeského regionu, případně z Prahy. Obdobná je i situace v moravskoslezské části. V Divizi D nastupují celky z kraje Vysočina a Jihomoravského kraje, případně ze Zlínského či Olomouckého kraje. Divize E a F jsou tvořeny týmy z Moravskoslezského, Olomouckého a Zlínského kraje. Pátý až sedmý stupeň české fotbalové pyramidy odpovídá soutěžím pořádaným jednotlivými krajskými fotbalovými svazy, respektive Pražským fotbalovým svazem. Nejvyššími ligami hranými na úrovni vyšších územních samosprávných celků v České republice jsou krajské přebory. Na stejnou úroveň je pak postaven i Pražský přebor. Celkem tedy pátý hierarchický stupeň českého fotbalu tvoří čtrnáct soutěží. O úroveň níž jsou poté tzv. 1. A třídy. V krajích Pardubickém, Královohradeckém, Libereckém, Karlovarském a Plzeňském se jedná o jednu soutěž hranou na území celého kraje. Ve zbylých krajích a také v Praze jsou 1. A třídy z důvodu geografického rozmístění klubů dále rozděleny do dvou skupin tak, aby byla zajištěna lepší dostupnost a kratší vzdálenosti mezi kluby. Nejnižší z krajských fotbalových lig jsou tzv. 1. B třídy, které jsou jak v Praze, tak ve všech krajích s výjimkou Karlovarského dále rozděleny do skupin,

jejichž počet se kraj od kraje liší, a který je závislý na velikosti území a počtu přihlášených týmů. Celkem se v České republice hraje 35 soutěží 1. B tříd. Tři nejnižší úrovně českého fotbalu jsou pak hrány na úrovni okresů, respektive Prahy. Osmý hierarchický stupeň tvoří tzv. II. třídy, což je souhrnné označení pro městské a okresní přebory. Městské přebory se hrají ve čtyřech českých největších městech; v Praze, kde je městský přebor rozdělen do tří skupin, v Ostravě, kde je rozdělen do dvou skupin, a v Brně a Plzni, kde má formu jediné soutěže. Okresní přebory se hrají v 71 okresech České republiky. Neexistují v okresech Ostrava-město, Brno-město a Plzeň-město, kde jsou nahrazeny městskými přebory, ale nehrají se ani v okresech Most a Sokolov. V okrese Most byla soutěž okresního přeboru zrušena po sezóně 2015/16 a dnes se zde hrají pouze dětské a žákovské soutěže. Některé dospělé týmy však dodnes působí v soutěžích v okolních okresech, jako například B-tým Sokola Horní Jiřetín, který hraje okresní přebor v okrese Teplice (IS FAČR, 2022). V okrese Sokolov byl okresní přebor zrušen po ročníku 2017 a od sezóny 2018/19 došlo k fúzi s chebským okresním přeborem. V okresech Chomutov a Trutnov se pak hrají okresní přebory v podobě dvou skupin. Od II. třídy je tedy narušena kontinuita a celoplošné pokrytí území České republiky organizovanými fotbalovými soutěžemi. Tento trend ještě dále sílí v případě dvou nejnižších úrovní českého fotbalu, tedy III. a IV. třídy. Okresní přebory jsou jedinými hranými fotbalovými ligami v okresech Karviná, Jeseník, Teplice a Chomutov. Soutěže III. třídy se tedy momentálně hrají v 72 okresech České republiky a v Praze (Rozcestník soutěží FAČR, 2022). I na této úrovni platí, že s ohledem na vzdálenosti a časovou dostupnost jsou často soutěže rozděleny do dvou či více skupin. Desátý, tedy nejnižší stupeň české fotbalové pyramidy představují IV. třídy, které se v letošní sezóně hrají v 37 okresech České republiky. Momentálně vůbec neexistuje tato soutěž v Libereckém a Karlovarském kraji a v krajích Jihočeském, Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském se IV. třída hraje vždy jen v jednom z okresů. Velký exodus těchto hierarchicky nejnižších lig nastal mezi lety 2012 a 2017, kdy bylo v devíti krajích zrušeno celkem jedenáct soutěží IV. třídy (IS FAČR, 2022).

4.1 III. a IV. třída na Pardubicku

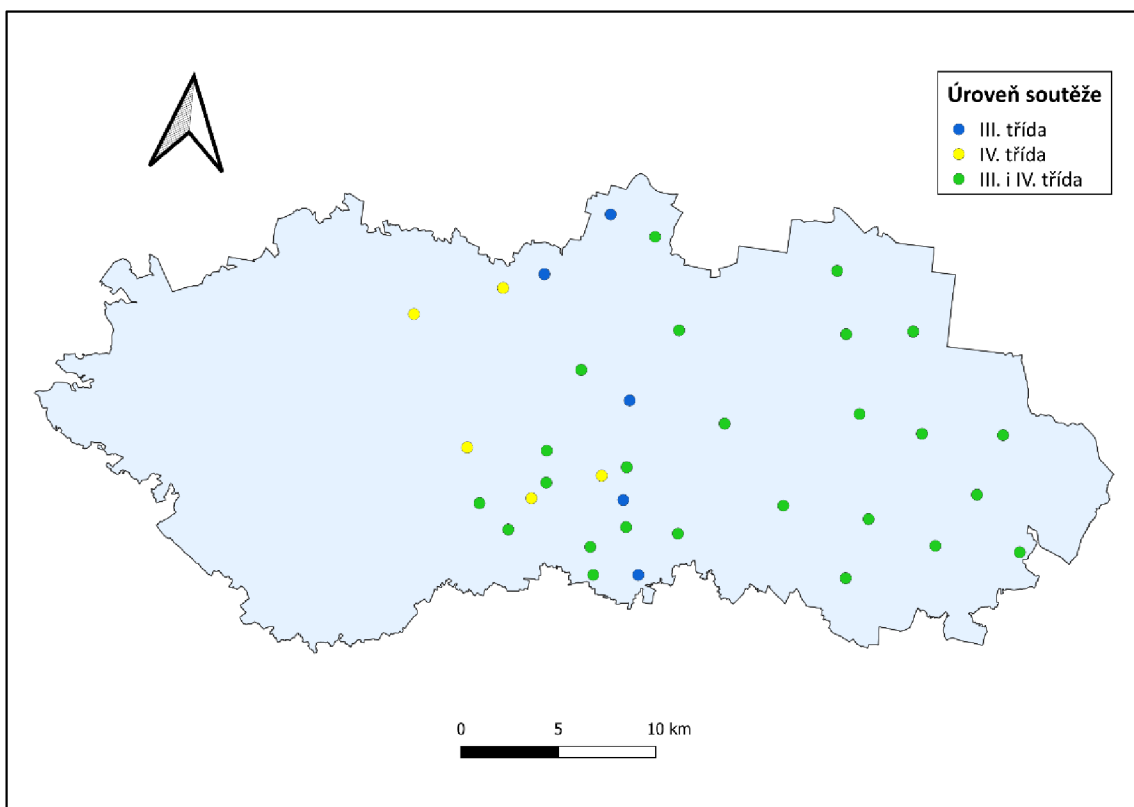
V okrese Pardubice se dlouhodobě hrají obě hierarchicky nejnižší úrovně českého národního fotbalu, tedy III. i IV. třída. Přestože archiv soutěží na oficiálních webových stránkách FAČRu obsahuje údaje až od sezóny 2004/05, tyto okresní soutěže se na Pardubicku prokazatelně hrály, jak vyplývá například z webových stránek jednoho z místních tradičních klubů TJ Přelovice, už v 70. letech minulého století (TJ Přelovice, 2022). Jak III., tak IV. třída jsou, respektive byly pak na Pardubicku dále rozděleny na dvě samostatně hrané skupiny tak, aby byly zajištěny menší vzdálenosti mezi celky a také lepší dostupnost. Jedná se o skupinu Přeloučko, kterou zpravidla hrály a hrají kluby sídlící v širším okolí města Přelouč na západ od města

Pardubice, a skupinu Holicko, ve které dlouhodobě soutěží především kluby se sídlem v okolí města Holice na východ od Pardubic. Spádovost jednotlivých týmů do skupin však není nijak definována či přesně vymezena a v minulosti se tak mnohokrát stalo, že kluby i opakovaně vyměnily jednu skupinu za druhou. Příkladně v aktuální sezóně 2021/22 hrají IV. třídu tradičně „přeloučské“ kluby z Dolan a Starých Ždánic v holické skupině. Zřejmě největší anomálií v tomto ohledu, minimálně ve zkoumaném období, byla sezóna 2014/15, kdy holickou skupinu IV. třídy hrál také tým Bukovky, tedy tým sídlící v obci, jež leží jen necelých 12 km od Přelouče a více než 32 km od Holic. Komplikované je v tomto ohledu také postavení klubů sídlících v některé z městských částí Pardubic, které se nacházejí prakticky ve středu osy Přelouč-Holice a které tak tvoří pomyslnou hranici mezi oběma skupinami. Na následujících mapách (obr. 1 a 2) je pak rozdělení pardubického okresu do obou skupin jasně patrné.

Obr. 1 Sídla klubů zasáhnuvších do přeloučských skupin III. a IV. třídy v okrese Pardubice mezi ročníky 2004 a 2020

Zdroje: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA, 2021; FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

Obr. 2 Sídla klubů zasáhnuvších do holických skupin III. a IV. třídy v okrese Pardubice mezi ročníky 2004 a 2020

Zdroje: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA, 2021; FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

Zatímco IV. třída je i v letošní sezóně hrána v podobě dvou samostatných skupin, III. třída se již od sezóny 2018/19 hraje formou jediné, společné soutěže. Důvodem pro sloučení obou skupin byl nedostatek přihlášených týmů. Počet týmů totiž není zejména ve IV. třídě fixně daný. Na rozdíl od vyšších soutěží totiž není výjimkou, že kluby v některých sezónách svůj tým jednoduše nepřihlásí např. z důvodu nedostatku hráčů, kteří po odehrané sezóně buď přestoupili do jiných klubů, nebo ukončili svou aktivní kariéru, nebo byli z B-týmů, které jsou častými účastníky III. i IV. třídy, „povolání“ do klubových A-týmů hrajících vyšší soutěž. Nežádka také dochází k fúzím klubů, které spojí své neúplné kádry a do sezóny nastoupí jako jeden tým, a ojediněle i k úplnému zrušení některého z klubů. Jak vyplývá z následující tabulky (tab. 1), ve zkoumaném období 17 sezón hrálo III. třídu jak na Přeloučsku, tak na Holicku až na jeden ročník pokaždé 14 týmů. Výjimkou byla poslední sezóna hraná formou dvou samostatných soutěží, tedy sezóna 2017/18, kdy obě skupiny tvořilo jen 12 celků. Po sloučení obou skupin se počet týmů hrajících III. třídu v okrese Pardubice opět ustálil na 14. Celkem do soutěží III. třídy v sezónách 2004/05 až 2020/21 zasáhlo na Přeloučsku 42 týmů z 31 klubů (rozdíl je způsobený působením A-týmů a B-týmů) a na Holicku 40 týmů z 31 klubů. V obou skupinách a následně

v jedné soutěži se pak za 17 sledovaných sezón vystřídal 74 různých týmů z 55 různých klubů (i zde je patrné, že některé kluby zasáhly v průběhu let do soutěží v obou skupinách), které mezi sebou sehrály 5 318 utkání (2 498 shodně na Přeloučsku i na Holicku a dalších 322 během tří sezón společné soutěže). Ve IV. třídě byl počet týmů přihlášených v jednotlivých ročnících více variabilní. Na Přeloučsku hrálo v sezónách 2016/17 a 2017/18 tuto soutěž pouze 9 týmů, v sezóně 2019/20 naopak 16 celků. Holickou skupinu IV. třídy dokonce tvořilo v ročníku 2016 jen 8 týmů, největší účast pak mělo pět sezón se 14 přihlášenými celky. Do bojů v přeloučské skupině IV. třídy zasáhlo ve sledovaném období celkem 37 týmů z 29 klubů, v holické skupině pak působilo 37 týmů z 31 klubů. Celkem si IV. třídu zahrálo 66 různých týmů z 53 klubů a uskutečnilo se 4 357 zápasů (2 219 na Přeloučsku a 2 138 na Holicku). Vlivem postupů a sestupů mezi III. a IV. třídou ale většina celků zasáhla v průběhu sledovaných sezón do obou úrovní soutěží. Celkem se tak ve III. a IV. třídě v okrese Pardubice mezi ročníky 2004 a 2020 objevilo 94 různých týmů z 60 klubů, které mezi sebou odehrály 9 675 zápasů.

Tab. 1 Počty týmů v soutěžích III. a IV. třídy v okrese Pardubice v sezónách 2004/05 až 2020/21

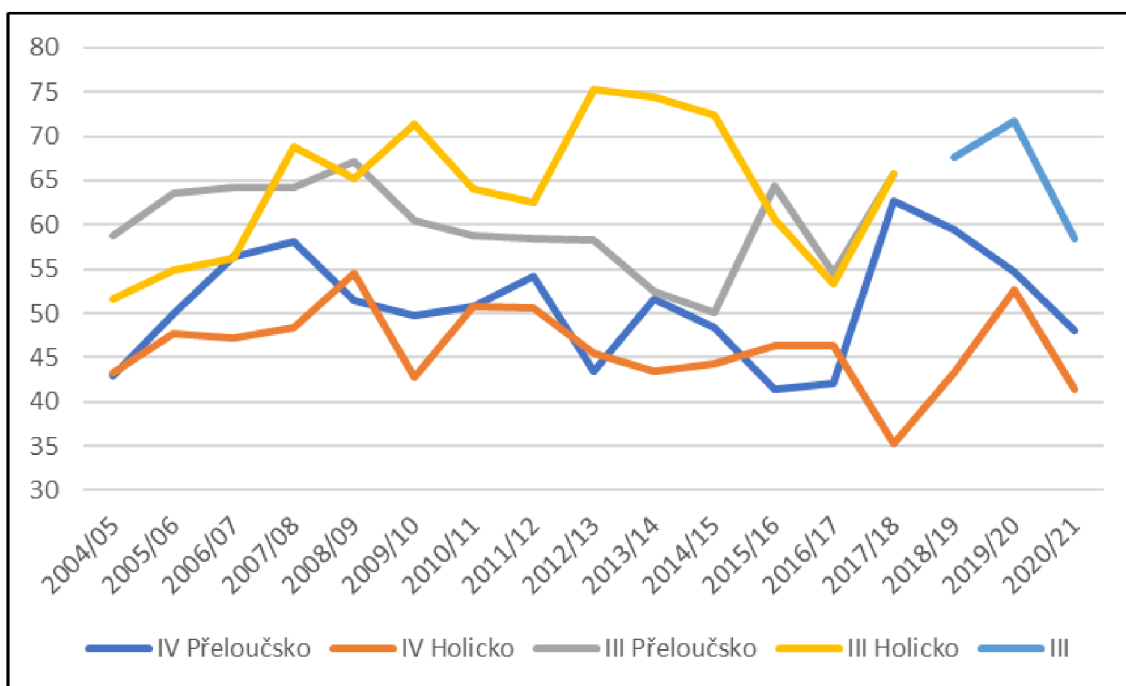
		Soutěž				
		IV. třída Přeloučsko	IV. třída Holicko	III. třída Přeloučsko	III. třída Holicko	III. třída
Počet přihlášených týmů v sezóně	2004/05	12	10	14	14	-
	2005/06	11	12	14	14	-
	2006/07	11	11	14	14	-
	2007/08	11	11	14	14	-
	2008/09	12	12	14	14	-
	2009/10	13	14	14	14	-
	2010/11	13	13	14	14	-
	2011/12	14	13	14	14	-
	2012/13	14	14	14	14	-
	2013/14	12	12	14	14	-
	2014/15	12	12	14	14	-
	2015/16	10	11	14	14	-
	2016/17	9	8	14	14	-
	2017/18	9	9	12	12	-
	2018/19	15	14	-	-	14
	2019/20	16	14	-	-	14
	2020/21	14	14	-	-	14

Zdroje: FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

5 Výsledky

Za analyzované období 17 sezón bylo v okrese Pardubice odehráno celkem 9 675 zápasů III. a IV. třídy s celkovou návštěvností 543 772 lidí. Průměrná návštěvnost tedy činila 56 diváků na zápas (konkrétně 56,2). Alespoň takovou, nebo vyšší návštěvnost mělo v celém analyzovaném vzorku necelých 41 % utkání. Hodnota mediánu pak činila 50 diváků na zápas. Na Přeloučsku bylo během těchto sezón z důvodu vyššího počtu přihlášených týmů v jednotlivých ročnících celkem sehráno o 81 zápasů více než ve skupinách holických, čemuž také odpovídá vyšší celkový počet diváků; na zápasy v přeloučských skupinách přišlo 263 395 diváků, na zápasy na Holicku pak 258 697 fanoušků. Rozdíl byl tedy 4 698 lidí (záměrně v těchto počtech nejsou zahrnuty zápasy III. třídy v sezónách 2018/19 až 2020/21, které už nebyly na přeloučskou a holickou skupinu rozděleny). I přes tento rozdíl však byly průměrné návštěvnosti v obou skupinách shodně 56 diváků (na Přeloučsku jen nepatrně vyšších 55,84 než holických 55,80). Při porovnávání obou zkoumaných úrovní české fotbalové pyramidy mezi sebou (tedy přeloučských a holických skupin III. třídy dohromady a přeloučských a holických skupin IV. třídy dohromady) jsou už ovšem pozorované rozdíly větší. Zápasů III. třídy bylo mezi sezónami 2004/05 a 2020/21 odehráno o 961 více, celkem 5 318. Logicky tak měly i vyšší návštěvnost než utkání IV. třídy; přišlo na ně celkem 331 300 diváků, což je o necelých 119 000 lidí více než na utkání hierarchicky nejnižších soutěží. Více vypovídající je pak hodnota průměrné návštěvnosti na zápas na obou úrovních soutěží. Zatímco ve IV. třídě činila průměrná návštěvnost 49 diváků na zápas (konkrétně 48,8), ve III. třídě přišlo své celky na zápas podpořit v průměru 62 lidí (přesněji 62,3). Průměrná, nebo vyšší návštěvnost pak byla zaznamenána na zhruba 51 % utkání IV. třídy a pouze na cca 36 % utkání III. třídy. Hodnoty mediánů se ovšem ani v jednom případě nijak výrazně od hodnot průměrných nelišily; pro IV. třídu vychází medián 50, pro III. třídu 60 diváků na zápas. Není bez zajímavosti, že ve IV. třídě měly vyšší průměrnou návštěvnost zápasy v přeloučské skupině, na které přišlo v průměru o 5 diváků na zápas více (tj. 51,2) než na utkání holické skupiny (46,2). Opačná situace pak panovala u bojů ve III. třídě, kde větší počty diváků přilákala utkání ve skupině Holicko, jež v průměru sledovalo 64 lidí, což je o 4 diváky na zápas více než ve skupině Přeloučsko (59,9). Průměrná návštěvnost v posledních třech sledovaných sezónách, ve kterých se už III. třída na Pardubicku hrála formou jedné soutěže, pak byla 67 diváků na utkání (přesněji 67,3). Na následujícím grafu (obr. 3) je poté patrný vývoj průměrné návštěvnosti všech čtyř, respektive pěti sledovaných soutěží v analyzovaných sezónách 2004/05 až 2020/21. Z grafu vyplývá, že ani v jedné ze 17 sezón nebyla sezónní průměrná návštěvnost zápasů IV. třídy vyšší než průměrné počty diváků v jednotlivých sezónách na utkáních III. třídy. Pouze v ročníku 2006 pak navštívil zápasy přeloučské skupiny IV. třídy

v průměru stejný počet diváků jako utkání v holické skupině III. třídy (konkrétně 56), v ročníku 2013 poté byla průměrná návštěvnost v přeloučských skupinách obou soutěží stejná (konkrétně 52). Zatímco ve IV. třídě byla hned v 11 ze 17 sezón průměrná návštěvnost vyšší ve skupině Přeloučsko, ve III. třídě byla v sedmi ze 14 odděleně hraných ročníků v průměru návštěvnost vyšší na Holicku, v šesti na Přeloučsku a v jednom případě byly průměrné hodnoty shodné. Největší rozdíl v hodnotách obou skupin v rámci jedné sezóny byl ve IV. třídě zaznamenán v sezóně 2017/18, kdy na Přeloučsku na každé utkání přišlo průměrně 63 diváků (vůbec nejvyšší hodnota v rámci IV. třídy v průběhu analyzovaných sezón) a na Holicku „jen“ 35 fanoušků (naopak vůbec nejnižší číslo ve IV. třídě). Ve III. třídě byl největší rozdíl zjištěn v sezóně 2013/14, kdy zápasy na Holicku přilákaly v průměru 75 diváků (spolu s předchozí sezónou nejvyšší průměrná hodnota v rámci III. třídy), zatímco na Přeloučsku „pouze“ 52 lidí. Nejnižší hodnota ve III. třídě byla zaznamenána v následující sezóně, kdy zápasy průměrně navštívilo 50 fanoušků. Ani u soutěží IV., ani u soutěží III. třídy není v grafu v průběhu sezón patrný žádný trend; hodnoty totiž nepravidelně kolísají.

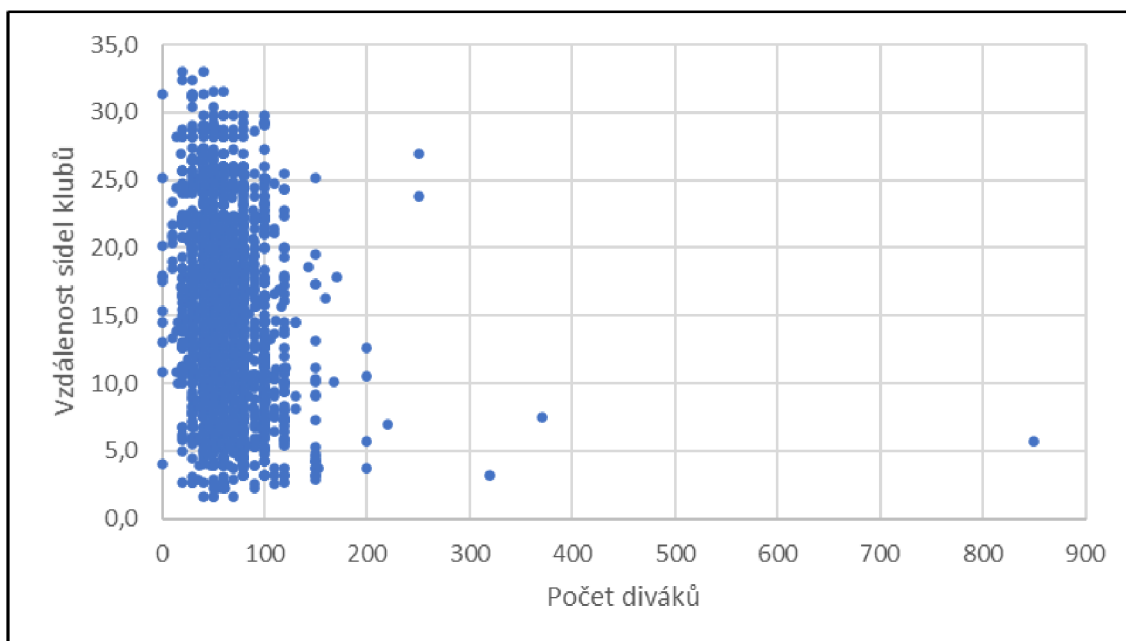
Obr. 3 Vývoj průměrných návštěvností zápasů III. a IV. třídy v okrese Pardubice v sezónách 2004/05 až 2020/21

Zdroje: FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

5.1 Vztah návštěvnosti a zkoumaných proměnných

5.1.1 Prostorová vzdálenost sídel klubů

K ověřování stanovených hypotéz o závislosti návštěvnosti jednotlivých zápasů III. a IV. třídy na Pardubicku na různých, výše zmiňovaných proměnných byl použit zejména Pearsonův korelační koeficient. První ze zkoumaných proměnných byla vzájemná vzdálenost obcí a obecních částí, ve kterých jednotlivé celky působí, respektive působily. Pro tuto závislost vychází hodnota Pearsonova korelačního koeficientu pro všechny analyzované soutěže záporná, což vypovídá o nepřímé závislosti. Tedy čím nižší vzdálenost mezi sídly obou klubů, tím vyšší návštěvnost na jejich vzájemných zápasech. Výjimkou je pouze sloučená soutěž III. třídy hraná od sezóny 2018/19, pro kterou tato hodnota vychází kladně, avšak pouhých 0,05. O závislosti se tedy v tomto případě nedá mluvit. V případě ostatních analyzovaných soutěží jsou pak výsledné hodnoty sice větší, respektive menší, jelikož jsou záporné, ale stále spadají do kategorie slabých závislostí. Obecně totiž platí, že hodnoty korelačních koeficientů do 0,3 včetně (či -0,3 včetně) značí statistický vztah slabé intenzity. Pro IV. třídu vychází hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu -0,13 pro skupinu Přebor a -0,14 pro skupinu Holicko. Ve III. třídě je pak rozdíl mezi oběma skupinami výraznější. Zatímco pro holickou skupinu je výsledná hodnota -0,09, na Přeboru je závislost návštěvnosti na prostorové vzdálenosti ze všech analyzovaných soutěží nejsilnější, neboť hodnota Pearsonova korelačního koeficientu činí -0,21. I v tomto případě se však stále jedná o slabý statistický vztah. Tento fakt dokládá i korelační pole (obr. 4), jež závislost návštěvnosti na této proměnné v přeborové skupině III. třídy prezentuje v grafické podobě.

Obr. 4 Korelace vzdálenosti sídel klubů a počtu diváků na utkáních přeloučské skupiny III. třídy v okrese Pardubice v ročnících 2004 až 2017

Zdroje: Mapy.cz, 2022; FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

5.1.2 Populace obce a předzápasové postavení v tabulce

Druhou ze zkoumaných proměnných potenciálně ovlivňujících návštěvnosti analyzovaných utkání byla celková populace obcí a obecních částí, ve kterých se jednotlivé zápasy odehrávaly. Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu v tomto případě u jednotlivých lig oscilují kolem 0, konkrétně se pohybují v intervalu $(-0,07; 0,04)$. I tentokrát však představuje jedna ze soutěží výjimku. Pro holicou skupinu III. třídy totiž vychází tato hodnota dokonce $-0,23$. Záporná hodnota opět značí nepřímou závislost, tedy čím méně je trvale žijících obyvatel v obci, tím více navštěvované jsou zápasy, které se v ní hrají. Přestože se stále jedná o statistický vztah slabé intenzity, svou hodnotou se tento již blíží k intervalu středně silné závislosti. Třetí proměnnou zkoumanou pomocí Pearsonova korelačního koeficientu byla pozice týmů v předzápasové tabulce. Zkoumán byl zaprvé vliv rozdílu pořadí obou celků před vzájemným zápasem, čímž byla operacionalizována hypotéza o vyšší návštěvnosti utkání dvou vyrovnaných celků. Až na spojenou soutěž III. třídy se koeficient u jednotlivých lig pohybuje v řádu záporných setin. V ročnících 2018 až 2020 pak vychází pro pardubickou III. třídu hodnota korelačního koeficientu $-0,18$. Opět se jedná jednak o slabou intenzitu a jednak o nepřímou závislost, tedy čím menší rozdíl v pořadí obou týmů před zápasem, tím vyšší výsledný počet diváků, nebo jinými slovy čím vyrovnanější celky, tím vyšší návštěvnost. Dále bylo zkoumáno také tabulkové postavení domácího a hostujícího celku jednotlivě. Obecně platí, že u všech analyzovaných

soutěží lze pozorovat silnější závislost návštěvnosti na postavení domácího celku. U všech soutěží se také v případě postavení domácích jedná o závislosti nepřímé. Tuto skutečnost lze tedy obecně interpretovat tak, že návštěvnost zápasů je tím vyšší, čím je domácí tým v tabulce lépe postaven. Avšak i v tomto případě jsou i nejsilnější ze zjištěných závislostí slabé, neboť pro obě skupiny IV. třídy vychází hodnota koeficientu -0,20 a pro spojenou III. třídu -0,19. Výrazně slabší je potom závislost u rozdělených soutěží III. třídy; na Holicku dosahuje korelační koeficient hodnoty -0,12, na Přeloučsku pak dokonce jen -0,09. Celkově slabší jsou potom závislosti návštěvnosti na postavení hostujícího celku, které se u přeloučských a holických skupin jak IV., tak III. třídy pohybují v intervalu (-0,12; -0,06). Po sloučení obou skupin III. třídy tato závislost ještě oslabila a hodnota Pearsonova korelačního koeficientu tak pro ni činí 0,02. Navzdory tomu, že statistická závislost návštěvnosti utkání na předzápasovém postavení týmů v ligové tabulce je ve všech zkoumaných případech slabá, pozice celků před zápasem výsledný počet diváků bezpochyby ovlivňuje. Dokazuje to například následující tabulka (tab. 2), ve které jsou uvedeny průměrné návštěvnosti zápasů holické skupiny III. třídy v průběhu sledovaných sezón v závislosti jak na postavení domácího celku, tak na postavení hostujícího týmu. V řádcích tabulky je uvedena pozice domácích, ve sloupcích pak pozice hostů. Až na několik málo anomálií (způsobených zejména menším počtem sehraných utkání odpovídajících daným parametrům) je v tabulce jasně patrný trend. Obecně vyšší průměrné návštěvnosti mají zápasy v levém horním rohu tabulky, tedy zápasy celků na předních příčkách mezi sebou, naopak obecně nižší počty diváků lákají zápasy v pravém dolním rohu, tedy zápasy mezi týmy v nejnižších patrech ligové tabulky. Obdobně pak vypadají i tabulky zbylých analyzovaných soutěží.

		Pozice hostujícího týmu před zápasem													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Pozice domácího týmu před zápasem	1	78	89	66	86	77	79	62	82	69	80	76	66	58	79
	2	99	30	53	60	54	62	68	62	55	45	70	52	73	70
	3	86	74	73	62	63	53	66	77	89	67	66	66	65	46
	4	72	74	87	66	56	72	67	52	42	72	64	53	63	52
	5	76	63	65	69	71	54	66	53	54	53	56	54	52	52
	6	77	71	62	68	61	62	55	58	81	52	59	57	64	61
	7	69	85	51	61	61	59	74	60	61	41	58	57	57	58
	8	62	77	84	67	61	48	86	61	70	82	52	60	51	66
	9	66	62	79	71	71	73	60	67	76	68	48	63	59	75
	10	67	63	69	83	67	58	69	49	58	69	44	55	57	67
	11	55	63	58	64	60	63	66	71	52	48	68	49	52	59
	12	61	82	66	54	59	65	60	51	66	55	51	52	48	70
	13	64	65	69	75	77	53	49	50	47	47	49	67	57	64
	14	60	46	54	45	58	50	57	53	57	48	51	48	59	80

Tab. 2 Průměrné návštěvnosti zápasů holické skupiny III. třídy v okrese Pardubice v sezónách 2004/05 až 2017/18 v závislosti na předzápasovém postavení domácích i hostů

Zdroje: FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

5.2 Analýza návštěvnosti zápasů vybraných klubů

5.2.1 Kluby z Přeloučska

V druhé části práce byla podrobněji analyzována návštěvnost na domácích zápasech deseti klubů z přeloučských skupin a deseti klubů z holických skupin. Vybrány byly ty kluby, které se ve sledovaných soutěžích pohybovaly souvisle a zasáhly do co největšího počtu zkoumaných ročníků. Z přeloučských skupin IV. a III. třídy byly vybrány Přelovice, Zdechovice, Kojice, Choltice, Jankovice, Semín, Rybitví, Staré Čívce, Rohovládova Bělá a Tetov, jejichž týmy zasáhly ve všech případech minimálně do 15 ze zkoumaných sezón IV. anebo III. třídy. I v případě jednotlivých klubů byla pomocí Pearsonova korelačního koeficientu zkoumána závislost návštěvnosti na sledovaných proměnných. Nejsilnější, i když stále slabá závislost počtu diváků na prostorové vzdálenosti sídel obou soupeřů byla zjištěna u Přelovic, u kterých korelační koeficient dosahuje hodnoty $-0,23$. Hodnoty přibližně $-0,20$ pak dosahuje koeficient ještě v případě Starých Čivic a Rohovládky Bělé; u zbylých klubů jsou poté zjištěné závislosti ještě slabší. V případě závislosti návštěvnosti na vyrovnanosti potkávajících se celků z hlediska pozice v tabulce před zápasem se korelační koeficient u všech deseti klubů pohybuje v intervalu $(-0,15; 0,05)$. Naopak vůbec nejsilněji ze všech čtyř zkoumaných proměnných závisí u většiny vybraných klubů výsledný počet diváků na zápase na tabulkovém postavení domácího družstva. Hned u pětice klubů je v tomto případě hodnota Pearsonova korelačního koeficientu nižší než $-0,20$. Vůbec nejsilnější je pak tato závislost v případě Kojic, u kterých dosahuje koeficient hodnoty $-0,25$, jež už se blíží k intervalu středně silné závislosti. Mnohem slabší je pak statistický vztah návštěvnosti a pozice hostujícího týmu. V tomto případě se hodnoty korelačního koeficientu pohybují v rozmezí $-0,17$ až $0,06$. Následující tabulka (tab. 3) srovnává návštěvnost domácích zápasů jednotlivých klubů pomocí jednodušších statistických metod analýzy, jakými jsou průměr, medián a absolutní extrémy. Nejvyšší průměrnou návštěvnost v průběhu analyzovaných sezón měly Rybitví (73 diváků na zápas) a Přelovice (70 diváků na utkání). Mezi oběma kluby je ale při porovnání průměrné hodnoty a hodnoty mediánu patrný jasný rozdíl. Zatímco v případě Přelovic se obě hodnoty nijak neliší, což značí konstantní návštěvnosti s menším množstvím výkyvů, v případě Rybitví je naopak rozdíl průměru a mediánu vůbec největší ze všech deseti vybraných klubů. Konkrétně činí rozdíl 13 diváků. Tato skutečnost poukazuje naopak na častější extrémně vyšší počty diváků. Podobná je situace také v případě Tetova a Zdechovic, u kterých je rozdíl hodnot průměru a mediánu 10 lidí. Nejmenší průměrnou návštěvnost pak měly ve sledovaném období Jankovice (48 diváků), Kojice (49 lidí) a Staré Čívce (50 fanoušků). Zajímavé je také srovnání celkových průměrů s průměrnými návštěvnostmi na tzv. derby. Nutno dodat, že jednotlivé kluby se se svými největšími rivaly v průběhu 17 sledovaných sezón často v jedné soutěži potkaly jen

málokdy a analyzovatelných dat tak není mnoho. Přesto, nebo možná spíše právě proto lze výrazně vyšší návštěvnost derby pozorovat u dvou klubů. Jednak u Choltic, jejichž domácí zápasy s největším rivalem ze sousedních Lipoltic v průměru přilákaly zhruba o 60 % diváků více (konkrétně 103 lidí). A také u Jankovic, na jejichž domácí utkání s největšími rivaly ze sousedních Lipoltic přišlo v průměru o cca 56 % lidí více (konkrétně 75 diváků). U zbylých osmi klubů jsou pak průměrné návštěvnosti derby buď srovnatelné s „běžnými“ zápasy, nebo dokonce nižší. Při zjišťování nejmenších absolutních návštěvností na domácích zápasech vybraných klubů záměrně nebylo uvažováno poslední odehrané kolo sezóny 2020/21, na které už kvůli nastoleným opatřením diváci nesměli. Přesto se ale hned osm z deseti analyzovaných klubů v průběhu sledovaných ročníků alespoň jednou setkalo s nulovou návštěvností. Pouze Přelovice a Tetov si tak mohly užít diváckou kulisu ve všech domácích zápasech. Nejvyšší absolutní návštěvnosti jsou pak ve všech deseti případech minimálně dvojnásobkem průměru. Hned trojice klubů zaznamenala nejvyšší návštěvnost 200 diváků, v Tetově pak přišlo na jeden zápas dokonce 220 lidí. Nejvyšší absolutní návštěvnost z vybraných klubů zaznamenali v Cholticích, kde v sezóně 2007/08 na zápas III. třídy s B-týmem Starých Čivíc přišlo 371 diváků (což je téměř šestnásobek průměrné návštěvnosti v Cholticích). Pro zajímavost se jedná o utkání s druhou největší návštěvností ve sledovaných sezónách 2004/05 až 2020/21 na Přeloučsku. V sezóně 2017/18 III. třídy totiž podle oficiálního zápisu o utkání přišlo v Řečanech nad Labem na zápas místního B-týmu se Semínem dokonce 850 diváků. Tento bezkonkurenčně nejvyšší počet diváků i ve srovnání s ostatními sledovanými soutěžemi do Řečan nad Labem bezpochyby přilákaly kamery České televize, které tento zápas živě přenášely v rámci projektu Náš fotbal živě, jenž televizním divákům nabízí zápasy nižších soutěží českého fotbalu. Nejvyšší návštěvnost na zápase IV. třídy na Přeloučsku pak byla zaznamenána v sezóně 2011/12, kdy zápasu Lázně Bohdaneč–Rohoznice přihlíželo 350 lidí.

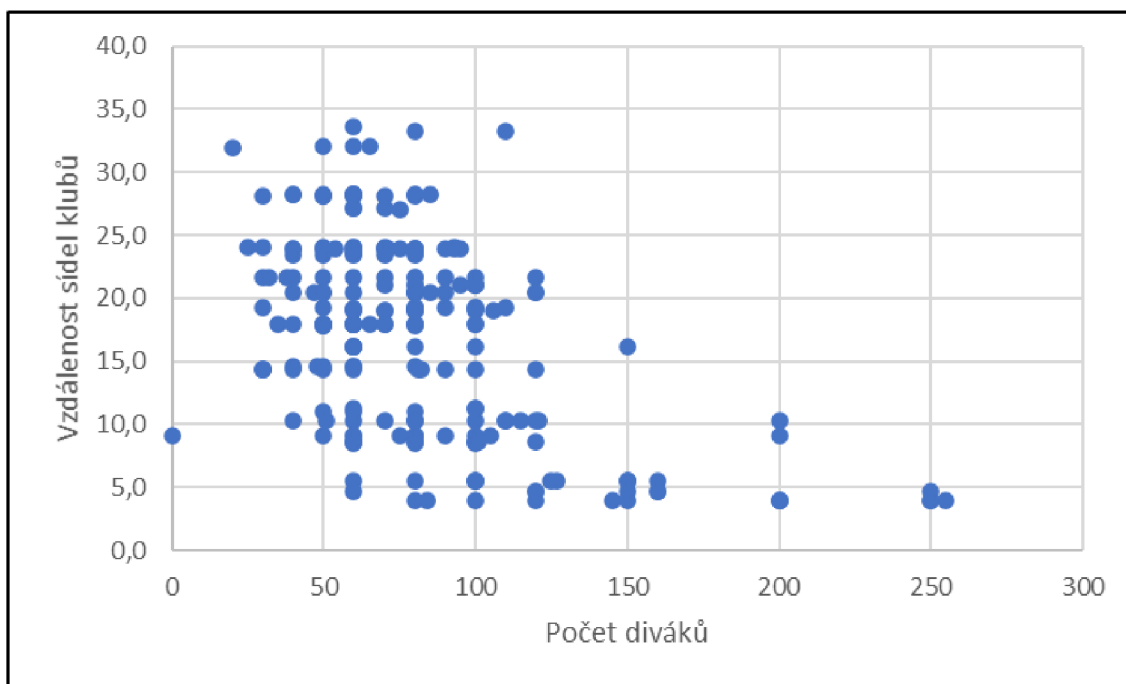
Tab. 3 Vybrané údaje o návštěvnosti domácích zápasů deseti vybraných klubů z Přeloučska v sezónách 2004/05 až 2020/21

Klub	Návštěvnost domácích zápasů			
	Průměr	Medián	Nejnižší	Nejvyšší
Přelovice	70	70	16	200
Zdechovice	60	50	0	200
Kojice	49	49	0	200
Choltice	65	60	0	371
Jankovice	48	40	0	150
Semín	57	50	0	120
Rybitví	73	60	0	152
Staré Čívce	50	50	0	120
Rohovládova Bělá	55	50	0	117
Tetov	60	50	15	220

Zdroje: FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

5.2.2 Kluby z Holicka

Z holických skupin byly vybrány Býšť, Horní Ředice, Litětiny, Veliny, Nemošice, Dašice, Vysoké Chvojno, Dřítěč, Jaroslav a Ostřetín, jejichž zástupci nastoupily mezi lety 2004 a 2020 vždy dokonce minimálně do 16 sezón IV. nebo III. třídy. Pearsonův korelační koeficient pro závislost návštěvnosti na vzájemné poloze sídel obou soupeřících klubů vychází u čtyř z deseti vybraných celků (Býšť, Litětiny, Jaroslav a Ostřetín) v intervalu středně silné nepřímé závislosti (tj. mezi -0,7 včetně a -0,3), v případě Velin se pak pohybuje na samé hranici mezi slabou a středně silnou intenzitou. Vůbec nejsilnější zjištěná závislost návštěvnosti na této proměnné (ale i ve srovnání se závislostmi na ostatních proměnných) ze všech 20 vybraných klubů na Přeloučsku i na Holicku byla zjištěna u Litětín, v jejichž případě korelační koeficient dosahuje hodnoty dokonce -0,51. Trend vyšších návštěvností na zápasech s celky sídlícími v obcích či obecních částech prostorově bližších je také vcelku dobře patrný na následujícím grafu korelačního pole (obr. 5). U druhé poloviny vybraných holických klubů jsou závislosti na této proměnné slabší či prakticky nulové. V případě korelace návštěvnosti a vyrovnanosti mužstev vychází hodnoty koeficientu u všech deseti klubů v intervalu (-0,13; 0,13). Až na Dřítěč a Dašice jsou poté podobně slabé i závislosti počtu diváků na utkáních na postavení domácího týmu v ligové tabulce. S hodnotou -0,25 se k intervalu středně silné závislosti blíží Dašice; u Dřítče se dokonce korelační koeficient pohybuje na hraniční hodnotě -0,30. Podobně jako u přeloučských vybraných klubů jsou i u těch holických obecně závislosti návštěvnosti na postavení hostujících celků nižší. Nejsilnější korelace v tomto případě vychází u Velin (-0,17).

Obr. 5 Korelace vzdálenosti sídel klubů a počtu diváků na domácích zápasech Litětín v sezónách 2004/05 až 2020/21

Zdroje: Mapy.cz, 2022; FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

Jak vyplývá z následující tabulky (tab. 4), jež návštěvnost domácích zápasů vybraných deseti klubů porovnává pomocí jednodušších statistických metod, ve sledovaných sezónách byly v průměru nejnavštěvovanější utkání v Litětínách (82 fanoušků) a v Jaroslavi (dokonce 106 diváků na zápas). Ani v jednom případě se však průměrné hodnoty nijak výrazně neliší od mediánů; počty diváků na domácích zápasech zmíněných klubů jsou tedy dlouhodobě poměrně vyrovnané. Největší rozdíl mezi průměrnou hodnotou a hodnotou mediánu byl zaznamenán u Horních Ředic a činí 11 lidí. Naopak v průměru nejnížší návštěvnosti zaznamenali ve sledovaných sezónách v Dašicích (42 lidí), Velinách (45 diváků) a v Nemošicích a Dřítči (shodně 46 fanoušků). Na rozdíl od přeloučských klubů u vybraných celků z Holicka obecně platí, že průměrné návštěvnosti derby jsou vyšší než celkové průměry. Je tomu tak hned u osmi klubů. Vůbec největší rozdíl je patrný v případě Horních Ředic, na jejichž zápasy s rivaly z Holic přišlo v průměru 145 diváků (o téměř 140 % více než na jiná utkání). I v tomto případě je ovšem nutno zmínit, že kluby se v jedné soutěži příliš často nepotkávaly, a tak se v průběhu 17 sledovaných sezón v Horních Ředicích odehrály pouze dva zápasy s Holicemi. Podstatně častěji se ale potkávaly týmy z Litětín a Rovně. Toto obecní derby (Litětín jsou totiž obecní částí obce Dolní Roveň) přilákalo do Litětín v průměru 181 diváků, což je o zhruba 123 % více než jiné, „běžné“ zápasy. Vysokou návštěvnost mělo toto utkání i na hřišti v Rovni. Divácky velmi atraktivní je pak také derby Jaroslav – Ostřetín, které bylo v průběhu sledovaných sezón sehráno dokonce

dvacetkrát. V Ostřetině tento duel přilákal v průměru 137 diváků (cca o 85 % více než celkový průměr), v Jaroslavi pak dokonce 203 fanoušků (o zhruba 91 % více než průměr). Přestože bylo stejně jako v případě Přeloučska při zjišťování nejnižších absolutních návštěvností záměrně vynecháno poslední odehrané kolo sezóny 2020/21, celkem šest z deseti vybraných klubů se v průběhu sledovaných sezón setkalo s nulovou návštěvností. Pouze na zápasech v Litětínách, Velinách, Nemošicích a Dašicích vždy diváci byli. Stejně jako u přeloučských vybraných klubů platí, že nejvyšší absolutní návštěvnosti jsou u všech deseti klubů vždy minimálně dvojnásobkem dlouhodobých průměrů. Vůbec nejvyšší počty diváků přilákaly právě zmiňovaná derby. V sezóně 2008/09 přišlo na zápas IV. třídy Ostřetín – Jaroslav 250 diváků, ve stejné sezóně III. třídy přihlíželo v Litětínách derby s Rovní 255 lidí a v sezóně 2013/14 stejné soutěže přilákal duel Jaroslavi s Ostřetínem dokonce 310 diváků. Přesto se nejedná o zápasy s absolutně nejvyšší návštěvností v jednotlivých soutěžích. Ve III. třídě totiž bylo nejvíce diváků přítomno na zápase Roveň – Moravany B v sezóně 2006/07, kdy byla návštěvnost 350 fanoušků. Ještě vyšších návštěvností dosáhla dvě utkání IV. třídy na Holicku; v sezóně 2007/08 přišlo na zápas B-týmů Opatovic nad Labem a Dřítče 430 lidí a v sezóně 2019/20 na zápas Holice B–Horní Ředice B dokonce 515 diváků.

Tab. 4 Vybrané údaje o návštěvnosti domácích zápasů deseti vybraných klubů z Holicka v sezónách 2004/05 až 2020/21

Klub	Návštěvnost domácích zápasů			
	Průměr	Medián	Nejnižší	Nejvyšší
Býšť	48	40	0	150
Horní Ředice	61	50	0	220
Litětiny	82	80	20	255
Veliny	45	40	20	100
Nemošice	46	45	8	112
Dašice	42	36	9	200
Vysoké Chvojno	61	60	0	160
Dřítč	46	40	0	120
Jaroslav	106	100	0	310
Ostřetín	74	70	0	250

Zdroje: FOTBAL.cz, 2015; Informační systém FAČR, 2022; vlastní zpracování

5.2.3 Rozhovory se zástupci klubů

Se zástupci všech dvaceti vybraných klubů byly také pořizeny rozhovory, ve kterých bylo zjišťováno, jak v jednotlivých klubech určují počet diváků na zápasech, jaký význam pro ně návštěvnost vůbec má, zdali dělají něco pro to, aby byly počty diváků na zápasech vyšší, a co na základě jejich zkušeností výslednou návštěvnost nejvíce ovlivňuje. Jedna otázka také vždy

směřovala na jeden konkrétní zápas či sezónu, u nichž byly návštěvnosti výrazně vyšší. Respondenty byli většinou kluboví funkcionáři (předsedové, sekretáři, hospodáři, jednatelé), v ojedinělých případech pak i aktivní hráči. Ve všech případech se jednalo o lidi, kteří se v prostředí svých klubů, případně v prostředí okresního fotbalu pohybují minimálně několik let, ve většině případů pak dokonce několik desítek let. Výjimkou nebyli ani nadšenci, kteří v jednom klubu strávili celý život, když se ze žákovských soutěží přes dospělý fotbal dostali až do klubového vedení. Získané odpovědi se v jednotlivých případech nijak výrazně nelišily, představen tak je jejich pomyslný průnik. Údaj o počtu diváků na zápase uvádí do zápisu o utkání rozhodčí ve spolupráci s vedoucím domácího týmu. U klubů, které vybírají na zápasech vstupné, jednoduše odpovídá tento údaj vybrané částce. Mnohem častěji ale kluby žádné vstupné nevybírají a počet diváků je buď výsledkem kvalifikovaného odhadu právě rozhodčího a vedoucího domácích, nebo jsou diváci skutečně spočítáni (pakliže je návštěvnost nižší). S ohledem na význam návštěvnosti zmiňovali zástupci klubů nejčastěji vytvářenou atmosféru a diváckou podporu obecně, která je jedním z důvodů, proč se fotbal nejen na okresní úrovni vůbec hraje. Jeden z respondentů tuto problematiku komentoval slovy: „... děláme to samozřejmě pro sebe, ale taky pro ty lidi, který se na nás přijdou podívat.“ V klubech, kde se na zápasech platí vstupné, případně dobrovolné vstupné, pak zmiňovali také finanční rozměr, neboť právě tyto vybrané částky jsou pro kluby mnohdy jediným pravidelným příjmem. Zástupci klubů z Choltic, Semína a Horních Ředvic uvedli také význam návštěvnosti pro celou obec. Fotbalová utkání jsou totiž v obcích vnímána jako společenské události, na kterých se obyvatelé obce mohou setkávat. Předseda semínskému klubu například řekl: „Nejčastější fanoušci jsou u nás maminky s dětma, kterým je úplně jedno, kolik dáme gólů, nebo jestli vyhraje, protože si přišly hlavně pokecat s ostatníma.“ Až na pár výjimek se kluby také snaží, aby byla návštěvnost co nejvyšší. Nejčastěji vyvěšují po obci plakáty, pozvánka na zápas je součástí hlášení obecního rozhlasu, případně je také v místním zpravodaji a některé kluby využívají k propagaci i své webové nebo facebookové stránky. Například v Přelovicích a Zdechovicích pak v nedávné době postavili kryté pergoly a připojili se tak ke klubům, které svým fanouškům nabízejí kryté tribuny či jiná krytá místa k sezení. A v některých obcích dokonce fotbalové kluby provozují hospůdky, kiosky, nebo alespoň výdejní okénka a lákají tak fotbalové fanoušky nejen na sportovní zážitek. Ostatně právě nabízené občerstvení uvedlo jako jeden z hlavních faktorů ovlivňujících výslednou návštěvnost hned devět dotazovaných. Konkrétně například v Jaroslavi, kde jsou počty diváků na domácích zápasech absolutně nejvyšší ze všech vybraných klubů (v posledních devíti sezónách neklesla průměrná návštěvnost ani jednou pod 100 diváků), má místní sekretář o hlavním důvodu, proč právě u nich zápasy lákají tolik lidí, jasno: „No asi že tady točíme tu plzeň.“ Ještě častěji než občerstvení zmiňovali jako faktor ovlivňující návštěvnost zástupci klubů

kvalitu soupeře a zejména počasí (hned ve 14 případech). Lakonicky vliv počasí komentoval opět předseda Semína: „Když je hezky, přijde 100, když není, přijde 40.“ V případě nejnavštěvovanějších zápasů vysvětlovali dotazovaní počet diváků faktem, že šlo o lokální derby, anebo skutečností, že svůj tým přijeli na zápas podpořit i fanoušci hostí. Pakliže dotaz směřoval na konkrétní sezónu, ve které byla průměrná návštěvnost výrazně vyšší než v jiných ročnících, uváděli zástupci klubů jako důvod nejčastěji boje o postup a kvalitu předváděné hry.

6 Závěr

Z výsledků, jež byly prezentovány v předchozí kapitole, jasně vyplývá, že i u soutěží hierarchicky nejnižších úrovní platí trend projevující se napříč fotbalovými soutěžemi nejen v České republice, a sice že utkání vyšších, kvalitnějších soutěží obecně lákají větší počty diváků než zápasy nižších lig. Na druhou stranu nebyl pozorován výrazný rozdíl mezi návštěvnostmi zápasů na stejné úrovni ve skupinách přeloučských a holických. Jednoznačně byly také vyvráceny všechny uvažované hypotézy. Minimálně na vzorku jednotlivých soutěží v průběhu 17 sledovaných sezón totiž Pearsonovy korelační koeficienty ani v případě prostorové vzdálenosti sídel klubů, ani v případě celkové populace obcí, ve kterých se zápasy hrály, ani v případě pozic obou týmů v předzápasové tabulce neprokázaly žádný silnější statistický vztah. Vůbec nejsilnější zjištěná závislost byla v případě vyrovnanosti potkávajících se celků z hlediska tabulkového postavení v holické skupině III. třídy; hodnota korelačního koeficientu ale činila pouze -0,23. V práci tak nebyly zopakovány závěry J. M. Leonarda (2005) nebo A. Šťastného (2020), jež oba ve svých pracích mj. závislost návštěvnosti na prostorové vzdálenosti potvrdili, ani závěry práce D. Forresta a R. Simmonse (2002), která kromě jiného potvrdila pozitivní vliv vyrovnanosti celků na výsledný počet diváků. Obecně silněji pak návštěvnost na sledovaných proměnných závisí v případě jednotlivých vybraných klubů, u kterých se hodnoty korelačního koeficientu opakovaně pohybovaly na samé hranici slabé a středně silné závislosti a v několika případech dokonce tuto středně silnou závislost prokázaly. Nejsilnější zjištěná závislost návštěvnosti mezi vybranými kluby byla u Litětín v případě prostorové vzdálenosti obcí či obecních částí, ze kterých hostující týmy přijely. Tato hodnota činila dokonce -0,51. Rozdíly mezi zjištěnými závislostmi u celých soutěží a vybraných klubů lze pravděpodobně vysvětlit různými průměrnými počty diváků na domácích zápasech jednotlivých zúčastněných týmů, které se v některých případech i značně liší a které tak při analýzách dat za celé soutěže logicky konečné výsledky ovlivňují. Nejlépe jsou tyto rozdíly samozřejmě patrné na extrémních hodnotách, například v sezóně 2017/18 byla průměrná návštěvnost domácích zápasů Jaroslavi 132 diváků, zatímco na zápasy do Opatovic nad Labem nebo do Býště přišlo v průměru „jen“ 41, respektive 42 fanoušků. Korelační koeficient ale nerozeznává, o jaký klub se v souboru dat ze všech sezón dané soutěže jedná. Přišlo-li by tedy například do Býště i do Jaroslavi na zápas 80 diváků, ve výsledné hodnotě koeficientu by se obě návštěvnosti projevíly stejně, přestože pro Býšť by to byl téměř 100% nárůst oproti průměru, zatímco v případě Jaroslavi by se jednalo o jednu z nejnižších návštěvností vůbec. Zároveň výsledné hodnoty ovlivňuje také skutečnost, že týmy hrající zkoumané soutěže se v průběhu sezón velmi často měnily. Přestože ale hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu prokázaly jak v případě celých soutěží, tak v případě dvacítky vybraných

klubů pouze slabé, respektive středně silné závislosti, určitý vliv dvou ze tří zkoumaných proměnných na výslednou návštěvnost potvrdily v pořízených rozhovorech zástupci vybraných klubů. U utkání s absolutně nejvyššími zaznamenanými návštěvnostmi nejčastěji jako důvod uváděli fakt, že se jedná o lokální derby, tedy potvrzovali vliv prostorové vzdálenosti obou klubů. U sezón, ve kterých byli průměrné počty diváků na domácích zápasech vyšší, nejčastěji viděli příčinu v kvalitě předváděné hry a postupových nadějích svých týmů, tedy potvrzovali vliv tabulkového postavení minimálně domácího týmu.

Z rozhovorů také vyplynuly další faktory, které návštěvnost ve III. a IV. třídě v okrese Pardubice s největší pravděpodobností ovlivňují nejvíce. Zprv je to přítomnost krytých tribun, případně jiných krytých míst k sezení, jež divákům umožňují utkání sledovat, aniž by byli rušeni nepříznivými povětrnostními podmínkami. Zadruhé je to pak počasí samotné, které jakožto hlavní faktor ovlivňující návštěvnost zmiňovala většina dotazovaných. Třetím faktorem je poté nabízené občerstvení, tedy hospůdka, nebo třeba jen výdejní okénko, ve kterých si diváci mohou koupit pivo a něco k zakousnutí, což ke koloritu „vesnického“ fotbalu jednoznačně patří. Právě v těchto třech faktorech se, dle mého názoru, skrývá potenciál k dalšímu rozvoji zpracovávaného tématu. Hlavním přínosem této práce, myslím, je, že v ucelené podobě přináší důkazy o tom, kolik lidí se na zápasy i těch nejnižších fotbalových soutěží hraných v České republice každý víkend přijde podívat. Ať už chodí přímo kvůli fotbalu, nebo na dobré pivo, nebo si popovídat se sousedy z obce. Fotbalová utkání jsou na českých vesnicích stále jednou z mála příležitostí, kde se lidé mohou nejen potkávat, ale i poznávat, což v dnešní době suburbanizačních trendů a moderních technologií určitě význam má.

7 Summary

This bachelor thesis studied spectator attendance at selected regional football matches in the Pardubice region in 17 consecutive league seasons (from 2004/05 to 2020/21). Freely available data of the Football Association of the Czech Republic about spectator attendance at almost ten thousand matches played across four different competitions were subjected to statistical analysis to test three main hypotheses. One, that the geographically closer the two clubs that are facing each other in a match are (i.e. the closer the municipalities the clubs are based in are), the higher the spectator attendance is. Two, the bigger the total population of the municipality that a football match is played in is, the more spectators attend the game. And three, that more people come to watch matches that are supposed to be close based on the pre-match league standings. The idea of this bachelor thesis was not only to either confirm or reject these hypotheses but also to compare the selected competitions based on the results of the analysis. The second part of the thesis combined the results of the quantitative research with information gathered from semi-structured interviews that were conducted with delegates of 20 clubs which appeared in the competitions consistently and in most of the analysed seasons. To test the hypotheses, the Pearson correlation coefficient was calculated for all the selected competitions as well as for the 20 chosen clubs. In addition, simpler statistical methods such as averages, medians and extreme values (minimums and maximums) were also determined. In the case of all the competitions, the value of the correlation coefficient came out very low (not less than -0,3 and not more than 0,1) showing a weak correlation between the spectator attendance and all the other analysed variables. Analysing the 20 chosen clubs individually, the correlations were, in general, slightly stronger and in some cases even reached a level of moderate correlation (values between 0,3 and 0,7 or -0,7 and -0,3 respectively). In spite of that, however, the results of the statistical analysis clearly didn't suggest any strong correlation between spectator attendance and spatial distances, total population or pre-match league standings hence all the hypotheses of the thesis were rejected. After all, these results were also more or less confirmed by the club delegates themselves during the interviews. Speaking from experience of tens of years of playing football and then running a football club, the club delegates suggested that the three main factors influencing the spectator attendance at individual matches were the weather, the presence of covered seating area and whether there was an opportunity to buy a beer and something to eat in a pitch-side pub. Some of the club delegates also mentioned that more spectators tended to come to the games when their clubs were fighting for promotion (at least partially confirming the hypothesis that the league standings do influence the spectator attendance).

Even though the hypotheses of the thesis were rejected, different potential factors influencing spectator attendance at football matches in the Pardubice Region were discovered thanks to the interviews making room for future studies on the topic. The thesis also documented how many people, be it players, referees, club officials or spectators, are involved in these lower-level football competitions in the Czech Republic.

Seznam použité literatury

Literatura:

BALE J., GOWING D. Geography and Football: the use of ideas from football in the teaching of geography, *Teaching Geography*, 1976

BALE, J. Sports Geography, London: E. and F.N. Spon., 1989

BALE, J. Sports Geography, Second Edition, New York: Routledge, 2003

BALE, J., DEJONGHE, T. Editorial. Sports Geography: an overview, *Belgeo*, 2 | 2008, 157-166

DEMMERT, H. H. The Economics of Professional Team Sports, Lexington, MA: D.C. Heath., 1973

DeSCHRIEVER, T. D., JENSEN, P. E. Determinants of Spectator Attendance at NCAA Division II Football Contests, *Journal of Sport Management*, Human Kinetics Publishers, **16** (4), 311-330, 2002

FEEHAN, P. Attendance at sports events, In Andreff, & Szymanski (Eds.), Handbook on the economics of sport, 90–99, 2006

FORREST, D., SIMMONS, R. Outcome Uncertainty and Attendance Demand in Sport: The Case of English Soccer, *Journal of the Royal Statistical Society – Series D (The Statistician)*, **51**(2), 229-241, 2002

GARCÍA, J., RODRÍGUEZ, P. Sports attendance: A survey of the literature 1973–2007, *Rivista di Diritto ed Economia dello Sport*, **5** (2), s. 111–151, 2009

HART, R. A., HUTTON, J., SHAROT, T. A statistical analysis of association football attendances, *Applied Statistics*, **24**, 17-27, 1975

KOTLÍK, K., SLEPIČKA, P., LANDA, P. Regionální aspekty sportovního diváctví. *Tělesná kultura*, Praha, **32**(1), 56-72, 2009

KRAJŇÁK, T. Fotbal a sociální kapitál: dopady na český venkov, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a region. rozvoje, Vedoucí práce Kůsová, Tereza, 2013

LEONARD, J. M. The Geography of Visitor Attendance at College Football Games, *Journal of Sport Behavior*, **28** (3), 231-252, 2005

NOLL, R. G. Attendance and price setting, In R. G. Noll (ed.), *Government and the sports business*, Washington, DC: Brookings Institution, 115-157, 1974

ŠŤASTNÝ, A. Regionálně-geografická analýza návštěvnosti fotbalových utkání v Jihomoravském kraji, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie, Vedoucí práce Fiedor, David, 2020

VALENTI, M., SCHELLES, N., MORROW, S. The determinants of stadium attendance in elite women's football: Evidence from the UEFA Women's Champions League, *Sport Management Review*, **23** (3), 509–520, 2020

Internetové zdroje:

4. SOUTĚŽNÍ ŘÁD FAČR (novelizace s účinností od 6. 8. 2020): Úřední deska FAČR [online]. 2020 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://facr.fotbal.cz/uredni-deska-predpisy/267?category=1>

ArcČR® 4.0 - Geografické informační systémy (GIS) - ARCDATA PRAHA [online]. 2021 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://www.arcdata.cz/produkty/geograficka-data/arccr-4-0>

College football explained: NCAA [online]. The Guardian, 2012 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/sport/blog/2012/oct/10/college-football-explained-ncaa>

Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ [online]. 2022 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

FOTBAL.cz - Domácí soutěže [online]. 2015 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <http://nv.fotbal.cz/domaci-souteze/>

Fotbalová (r)evoluce ...nová cesta k vítězstvím!: Zápis o utkání. *Fotbalová asociace České republiky* [online]. 2015 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: http://nv.fotbal.cz/isfacr/zapis_o_utkani.php

Informační systém Fotbalové asociace České republiky - Soutěže [online]. 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://is.fotbal.cz/souteze/prehled-soutezi.aspx>

Informační systém Fotbalové asociace České republiky [online]. 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://is.fotbal.cz/>

Klubové historické statistiky – TJ Přebovice [online]. 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <http://tjprelovice.cz/Hist-sezony.php>

Mapy.cz [online]. 2022 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://mapy.cz/>

Městský obvod Pardubice VI [online]. 2022 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://pardubice.eu/obvod6>

Rozcestník soutěží Fotbalové asociace České republiky [online]. 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://souteze.fotbal.cz/subjekty/>

Sport Place: An International Journal of Sports Geography. Department of Geography, Oklahoma State University [online]. 2006 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: http://geog_users.okstate.edu/sprtplac/